

України (злочини в сфері використання електронно-обчислюваних машин (комп'ютерів), систем та комп'ютерних мереж), не є тяжкими.

Крім того, зазначена проблема існує і щодо інших негласних слідчих (розшукових) дій. У більшості випадків виникає потреба негласного фіксування з допомогою технічних засобів обставин вчинення злочинів, які не належать до тяжких у сфері незаконного збуту наркотичних засобів, корупційних діянь, зокрема хабарництва (ч. 1 та 2 ст. 368 КК України). Законодавче закріплення можливостей проведення таких негласних слідчих (розшукових) дій, як спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269 проекту), аудіо-, відео контроль місця (ст. 270 проекту), контрольоване постачання, контрольована та оперативна закупка (ст. 271 проекту) лише щодо тяжких та особливо тяжких злочинів знизить ефективність боротьби з наркозлочинами, хабарництвом.

Зазначені обставини потребують виваженого підходу до визначення переліку злочинів, зокрема, і середньої тяжкості, виявлення та розкриття яких є можливим завдяки конкретній негласній слідчій (розшуковій) дії.

У проекті наявні й інші проблеми правового регулювання, які потребують урахування для вдосконалення проекту Кримінального процесуального кодексу України.

*Орлеан А. М.,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри підтримання державного
обвинувачення та нагляду за виконанням
судових рішень у кримінальних справах
Національної академії прокуратури України*

ВІДЕОКОНФЕРЕНЦІЯ ТА ТЕЛЕФОННА КОНФЕРЕНЦІЯ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАПРОВАДЖЕННЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ

Вітчизняне кримінальне судочинство нерідко стикається із ситуаціями, коли неможливість допитати потерпілого, свідка, експерта, обвинуваченого чи підсудного заважає якісному проведенню досудового слідства та судовому

розглядів справи. Учасники кримінального судочинства ухиляються від допитів із різних причин. Це і бажання швидше забути обставини посягання, і побоювання помсти з боку обвинуваченого, і віддаленість місця проживання від місця проведення розслідування або судового розгляду справи тощо.

У європейських країнах (наприклад, в Італії, Німеччині та Словаччині) з такими проблемами справляються шляхом застосування відеоконференції. Особу допитують дистанційно, нерідко при цьому забезпечуючи її конфіденційність. Анкетні дані допитуваної особи можуть змінюватись, зображення та голос спотворюватись.

Позитивним кроком у зазначеному напрямку в Україні стало внесення до КПК України ст. 85³, яка регламентує нові технічні можливості для проведення слідчих дій. Цією статтею дозволяється проведення відеоконференції та телефонної конференції під час допиту названих у законі учасників кримінального судочинства. Підставами для застосування таких заходів є неможливість явки учасників слідчої чи іншої процесуальної дії до органу дізнання, слідчого, прокурора або до суду за місцем провадження у справі, або необхідність забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві, або інші обґрунтовані підстави.

Рішення про застосування таких технічних засобів приймає орган дізнання, слідчий, прокурор або суд. Обов'язковою умовою застосування відеоконференції та телефонної конференції є письмова згода учасників слідчої чи іншої процесуальної дії, під час якої застосовуються такі технічні заходи.

Можливість застосування технічних засобів під час допиту свідка не є абсолютно новою для кримінально-процесуального законодавства України, оскільки і до появи ст. 85³ КПК України вона існувала. Зокрема, у ст. 303 визначався дозвіл допитувати під час судового засідання свідків із використанням технічних засобів з іншого приміщення, у тому числі за межами приміщення суду.

Вже сьогодні в деяких областях України в апеляційних судах створено окремі приміщення із спеціальним обладнанням для дистанційного допиту

свідків. Обладнання дозволяє спотворювати зображення та голос, забезпечує належний рівень захисту конфіденційності допитуваної особи та реально використовується у практичній діяльності.

Проте, застосування відеоконференції та телефонної конференції пов'язано з низкою проблем.

По-перше, в Україні відсутній підрозділ, який належним чином міг би забезпечити технічний супровід розглядуваної процедури. Зазначений підрозділ повинен відповідати за безпеку та належну якість передачі інформації під час відеоконференції або телефонної конференції.

По-друге, законодавець з незрозумілих причин не включив потерпілу особу до переліку осіб, яких у відповідності до ст. 85³ КПК України із такими засобами можна допитувати, проводити очну ставку, пред'являти для впізнання, відтворювати обстановку і обставини події. Зазначений недолік повинен бути якнайшвидше усунуто, оскільки ця категорія учасників кримінального судочинства нерідко потребує застосування заходів безпеки.

По-третє, закон не прописує механізму та суб'єктів ідентифікації особи, з якою проводиться відеоконференція, що створюватиме значні перешкоди для використання цього інструмента на практиці.

Проект КПК України належним чином усуває частину зазначених прогалин. У випадку, якщо наявні в ньому положення набудуть силу закону, коло допитуваних осіб розшириться та включатиме потерпілого, а порядок ідентифікації суб'єктів відеоконференції й телефонної конференції та коло осіб, відповідальних за такі дії, буде ретельно прописано в законі.

Ваховуючи викладене, слід зауважити, що значення відеоконференції та телефонної конференції для кримінального судочинства важко переоцінити. Насамперед, цей механізм створює нові можливості для забезпечення безпеки учасників кримінального судочинства. Крім того, він здатен ефективно вирішувати актуальну для України проблему відстані та можливість проведення допиту особи, яка знаходиться на території іншої країни.